

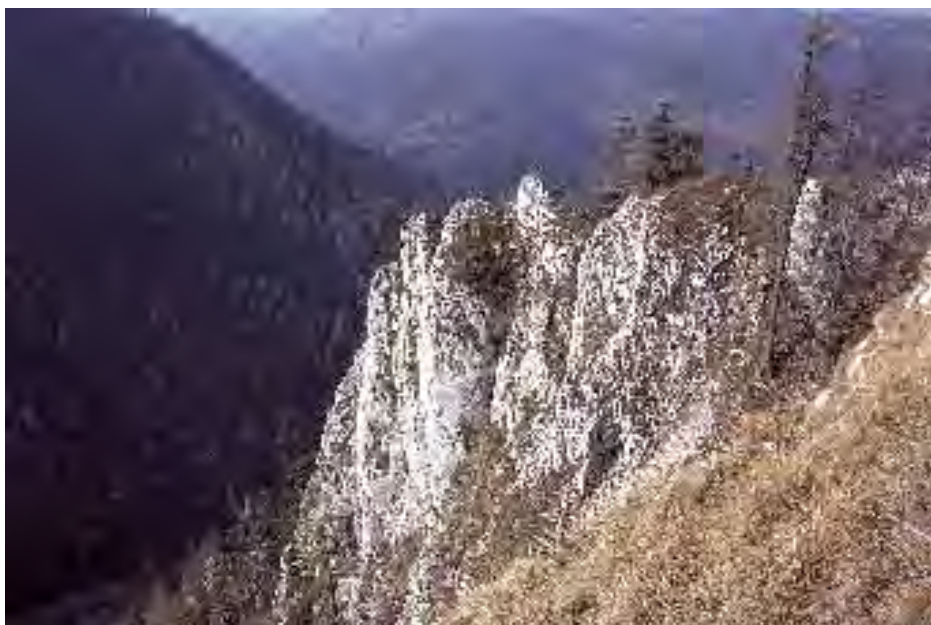
SLOVENSKÝ RAJ

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU SLOVENSKÝ RAJ

Bralá na Holom kameni – Časť zóny A (NPR Holý kameň)

Identifikačný kód: SKUEV 0112

Rozloha: 15 696,07 ha

Nadmorská výška: 498 – 1545 m n. m.

Kraj: Košický, Prešovský, Banskobystrický

Okres: Spišská Nová Ves, Rožňava, Poprad, Brezno

Katastrálne územie: Betlanovce, Dobšiná, Hrabušice, Mlynky, Smižany, Spišské Tomášovce, Dedinky, Hranovnica, Letanovce, Stratená, Telgárt, Vernár

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

Bezasáhová zóna A v NPR Sokol

PRÍRODNÉ POMERY

Slovenský raj patrí do oblasti Slovenského rudohoria. Nachádza sa južne od Vysokých Tatier a predstavuje svojrázne krasové územie s významnými geomorfologickými fenoménmi. Typické sú krasové planiny s bohatými podzemnými krasovými jami (jaskyne, priepasti), medzi ktoré sa vkladajú úzke tiesňavy a rokliny s množstvom vodopádov. Táto kombinácia dodáva územiu vysokú atraktivnosť pre cestovný ruch.

Črievičník papučkový
(*Cypripedium calceolus*)

Charakteristický vápencový reliéf a dané prírodné podmienky majú vplyv na pestrosť a bohatstvo fauny a flóry.

Časť Stratenského kaňonu

Biely potok – pravostranný prítok Hornádu

Róthova roklina v NPR Sokol

NPR Sokol

Vápencové bučiny sú najčastejším lesným biotopom v SKUEV-e Slovenský raj

Rúbanisko po vetrovej kalamite - smrekové monokultúry sú menej odolné voči vetru aj hmyzím škodcom

Prevažnú časť územia pokrývajú lesy. Vďaka neprístupnosti terénu sa tu zachovali rozsiahle komplexy prirodzených lesov, ktoré reprezentujú prevažne vápnomilné bučiny. V nich je častým druhom črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*). Výnimočné postavenie a vysokú vedeckú hodnotu majú borovicové a smrekovcové riedkolesy, ktoré osídľujú najextrémnejšie bralá a skalné hrebene. Sú svedkami vývoja vegetácie po dobe ľadovej, preto ich nazývame reliktné boriny. Nachádzajú sa v nich mnohé karpatské endemity. Z rastlín je typickým druhom poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*).

Nelesné biotopy tvoria najmä lúky a pasienky, slatiny a rašeliniská a spoločenstvá skál. Vysokú biodiverzitu majú najmä lúky a pasienky. Lúky na Kopanci v juhozápadnej časti územia patria k najbohatším v Európe, na 1 m² tu rastie až 74 druhov vyšších rastlín. Z hľadiska ochrany prírody sú veľmi hodnotné aj spoločenstvá slatin a mokradí, kde sa hojne vyskytuje európsky významný druh, vzácny jazyčník sibírsky (*Ligularia sibirica*).

Pre rokliny Slovenského raja je typická klimatická inverzia. Tá zapríčiňuje, že v dolných častiach je chladnejšie a rastú tu horské druhy ako prvosenka holá karpatská (*Primula auricula* subsp. *hungarica*) a kortúza Matthiolova (*Corthusa matthioli*). Naopak, na vyššie položené, južne exponované skalné steny a trávnaté stráne sa viažu teplomilné druhy ako kosatec bezlistý uhorský (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) a ľan žltý (*Linum flavum*). Slovenský raj je územie s typickou faunou Západných Karpát. Vyskytuje sa veľké množstvo bezstavovcov, najmä motýľov. Napriek relatívne malej rozlohe územia sa tu

vyskytujú veľké šelmy – medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk dravý (*Canis lupus*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*) a taktiež vzácne dravé vtáky – orol skalný (*Aquila chrysaetos*), či sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*).

NEGATÍVNE VPLYVY

Slovenský raj je pre návštevníkov jedným z najatraktívnejších území na Slovensku. Vysoká návštevnosť spôsobuje nadmernú zaťaženosť turistických chodníkov. Najmä v roklinách a kaňonoch dochádza k narušeniu pôdneho krytu a poškodzovaniu vzácnych pobrežných, skalných a lesných biotopov. Preto je potrebné najviac exponované miesta zabezpečovať technickými pomôckami (rebríky, stúpačky).

Negatívny vplyv na biotopy má aj ťažba dreva v citlivých oblastiach, obzvlášť vo zvyškoch prírodných lesoch doteraz človekom len minimálne ovplyvnených. Špecifickým problémom Slovenského raja je nelegálna ťažba dreva, najmä v lesných porastoch, ktoré sa nachádzajú v blízkosti rímskych osád.

Zánik tradičného hospodárenia (kosenia a pastva hospodárskych zvierat) na lúkach a pasienkoch spôsobuje zmenu v zložení travinných biotopov. Druhovo bohaté a pestrofarebné lúky zarastajú náletovými drevinami alebo sa menia na monokultúry tráv.

Horec jarný
(*Gentiana verna*)

Vstavač vojenský
(*Orchis militaris*)

Kortúza Matthiolova
(*Corthusa matthioli*)

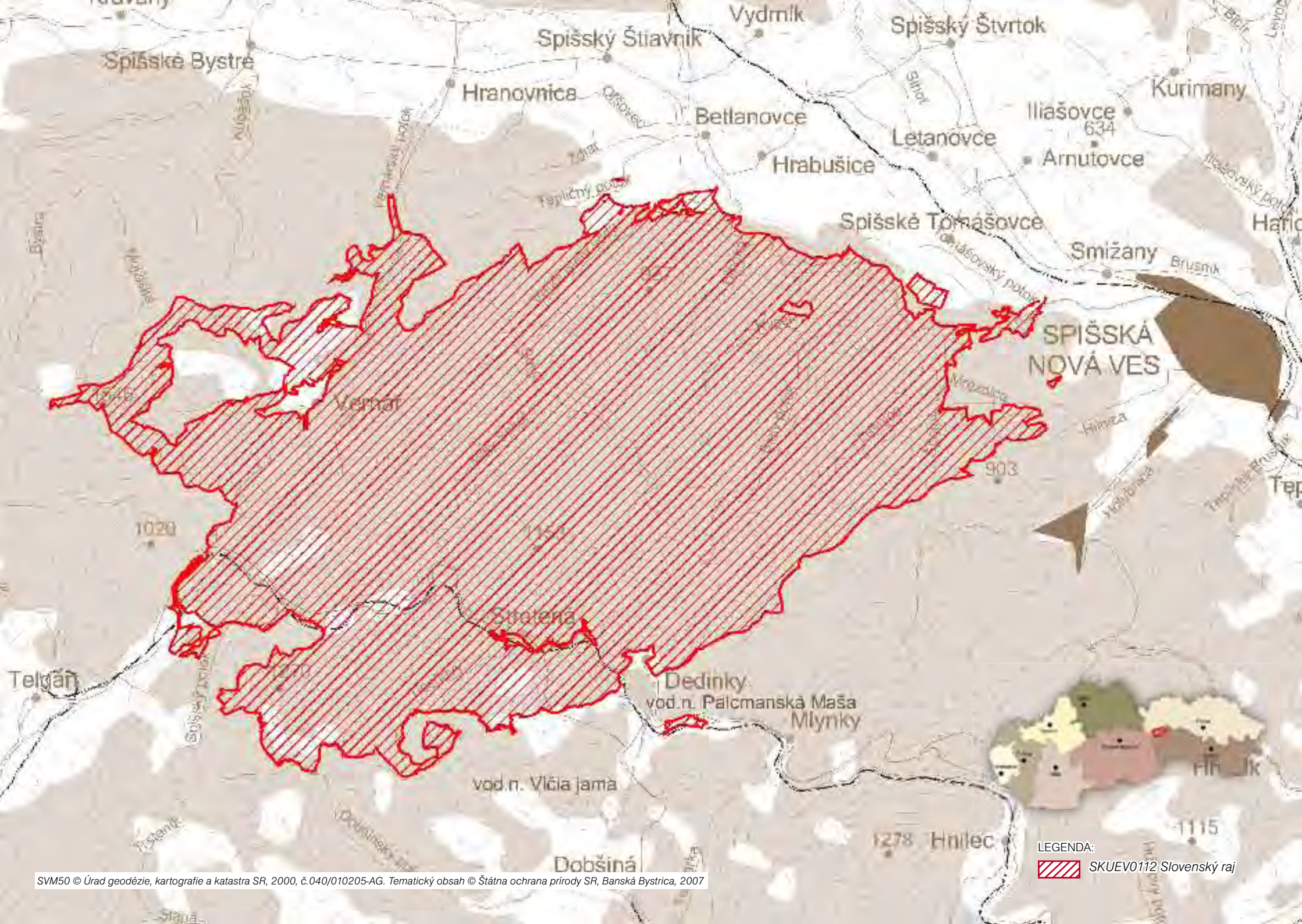
Soldanelka uhorská väčšia
(*Soldanella hungarica*
subsp. *major*)

Jazyčník sibírsky
(*Ligularia sibirica*)

Vydra riečna
(*Lutra lutra*)

Jašterica obyčajná
(*Lacerta ???*)

Atraktívny kaňon, ktorý vytvorila rieka Hornád

Fragmenty sutinového lesa, v ktorom je častý javor horský, sa často nachádzajú až na dne roklín

Tomášovský výhľad

OCHRANA ÚZEMIA

Územie Slovenského raja je legislatívne chránené od r. 1964, kedy bolo vyhlásené za chránenú krajinnú oblasť. V r. 1988 došlo k prekategORIZOVANIU chránenej krajinskej oblasti na národný park. Výmera národného parku je 19 763 ha a jeho ochranného pásma 13 011 ha. Na území parku sa nachádza 18 národných a prírodných rezervácií a 5 národných a prírodných pamiatok. Najcennejšia časť z hľadiska ochrany prírody bola zahrnutá do územia európskeho významu. Potreba ochrany druhov a biotopov európskeho významu a zachovania ich priaznivého stavu si vyžaduje diferencovaný prístup. Stratégiou ochrany sú preto rôzne spôsoby využívania územia, ktorých princípy sú zakotvené v programe starostlivosti. Cieľom je zabezpečiť taký režim a intenzitu využívania každého pozemku a usmernenie iných aktivít človeka, aby sa zachoval dostatočný počet lokalít s významnými druhmi a biotopmi, pre ochranu ktorých bolo chránené územie zriadené.

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17.3.2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do maximálne ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname. Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Slovenský raj, ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.soprs.sk/natura.

Pri starej skobe – Barbolica

Kláštorná jaskyňa

Medvedia jaskyňa

Stratenská jaskyňa

Hlavným nástrojom na zabezpečenie optimálneho využívania územia v budúcnosti má byť zonácia územia na štyri zóny.

Zóna A – 5. stupeň ochrany

Pre naplnenie poslania národného parku je nevyhnutne potrebné vymedziť zónu A. Tá

bude ponechaná na prirodzený vývoj, teda je to územie bez zásahov človeka.

Do zóny A sú zaradené územia s pôvodnými ekosystémami. Tvorí akúsi „chrbtovú kosť“ – základ pre ochranu celej prírody Slovenského raja.

Cieľ – ponechanie ekosystémov na samovoľný vývoj, vylúčenie všetkých ľudských zásahov a aktivít.

Vidlochvost feniklový (Papilio machaon)

Zvonček karpatský (Campanula carpatica)

Zóna B – 4. stupeň ochrany

Do tejto zóny sa navrhuje prevažná časť územia európskeho významu. Patria sem veľmi hodnotné biotopy pasienkov, lúk a mokradí, ktorých existenciu zabezpečuje intervencia človeka, ako aj pozmenené lesné porasty, v ktorých sa hospodári. Biotopy charakterizuje výskyt vzácných a ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

Cieľ – zachovanie druhej pestrosti biotopov a ich obnova, udržanie a rozšírenie stanovišť vzácných a ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

Zóna C – 3. stupeň ochrany

Zahŕňa časti územia s intenzívnym využívaním na lesnom a poľnohospodárskom pôdnom fonde alebo sústredenými zariadeniami cestovného ruchu. Navrhujú sa tu plochy mimo územia európskeho významu, v okrajových častiach národného parku.

Zóna D – 2. stupeň ochrany

Lokality zastavaných území obcí, mimo záujmov ochrany prírody.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku diferencovaná podľa stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť).

Časť Glackej planiny – Malá Poľana

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Poľnohospodárske pozemky

- Z hľadiska ochrany prírody je preferovaný tradičný spôsob obhospodarovania pozemkov – kosenie a následné prepásanie v jesenných mesiacoch.
- Travné porasty v centrálnej časti parku sú pasené hospodárskymi zvieratami (ovce – Vernár, mladý hovädzí dobytok – Vernárske lúky, kone – centrálné planiny).
- Na lokalitách je potrebné priebežne odstraňovať náletové dreviny.

Lesné pozemky

Prírodné lesy – najzachovalejšie porasty s pôvodným drevinovým zložením a nepatrne narušenou štruktúrou sú navrhované do zóny A.

Kunka žltobruchá
(*Bombina variegata*)

Prilbovka červená
(*Cephalanthera rubra*)

Kruštík močiarny
(*Epipactis palustris*)

Pastva koni je tradičný spôsob hospodárenia na lúčach

Extrémne vápencové bralá pokrývajú v Slovenskom raji reliktné boriny, kde v podraсте borovíc rastie množstvo karpatských endemitov, medzi nimi aj poniklec slovenský

Prírodné lesy – preferuje sa účelový alebo výberkový hospodársky spôsob smerujúci k úprave drevinového zloženia a porastovej štruktúry lesa za účelom udržania alebo dosiahnutia priaznivého stavu biotopov európskeho významu.

Umelé lesné porasty – obnova pôvodných lesných biotopov zásahmi upravujúcimi druhové zloženie.

Zonácii územia a uplatneniu navrhovaných opatrení v programe starostlivosti bude predchádzať ich prerokovanie s vlastníckmi, užívateľmi územia a ďalšími zainteresovanými. Nezávisle na tomto procese s otázkami a návrhmi môžete už teraz kontaktovať pracovníkov ŠOP SR Správy Národného parku Slovenský raj.

Prvosienka holá karpatská
(*Primula auricula* subsp. *hungarica*)

Prvosienka pomúčená (*Primula farinosa*)
jeden z druhov biotopu slatín

Populácia šafrana spišského (*Crocus discolor*) na lúčach na Voniarkach

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000 (* prioritné biotopy)
Pobrežné a vnútrozemské pieskové biotopy	
Pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu <i>Alyso-Sedion albi</i>	6110*
Sladkovodné biotopy	
Nížinné až horské vodné toky s vegetáciou zväzu <i>Ranunculion fluitantis</i> a <i>Callitricho-Batrachion</i>	3260
Oligotrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried <i>Littorelletea uniflorae</i> a/alebo <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	3130
Oligotrofné až mezotrofné vody s bentickou vegetáciou chár	3140
Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu <i>Magnopotamion</i> alebo <i>Hydrocharition</i>	3150
Prirodzené a poloprirodzené travinno-bylinné biotopy	
Dealpínske travinnobylinné porasty	6190
Horské kosné lúky	6520
Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	6230*
Nížinné a podhorské kosné lúky	6510
Suchomilné travinnobylinné a krovinné porasty na vápnitom podloží (*dôležité stanovišťa <i>Orchideaceae</i>)	6210*
Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa	6430

Vzácný biotop penovcového prameniska

Mokradný biotop so žltohlavom najvyšším (*Trollius altissimus*)

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000 (* prioritné biotopy)
Rašeliniská	
Prechodné rašeliniská a trasoviská	7140
Slatiny s vysokým obsahom báz	7230
Penovcové prameniská	7220*
Skalné biotopy a jaskyne	
Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou	8210
Nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa	8160*
Nesprístupnené jaskynné útvary	8310
Lesné biotopy	
Brezové, borovicové a smrekové lesy na rašeliniskách	91D0*
Bukové a jedľové kvetnaté lesy	9130
Horské smrekové lesy	9410
Javorovo-bukové horské lesy	9140
Kyslomilné bukové lesy	9110
Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*
Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy	91E0*
Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy	91Q0
Vápnomilné bukové lesy	9150

Horské smrečiny v časti Prednej hole v 1500 m n. m

Roklina Velkého Sokola – územie zaradené do zóny A

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Jazyčník sibirský
(*Ligularia sibirica*)

Kosatec bezlistý uhorský
(*Iris aphylla* ssp. *Hungarica*)

Poniklec slovenský
(*Pulsatilla slavica*)

Skupina Slovenský názov

Machy

kyjanôčka zelená

Vyššie rastliny

črievičník papučkový

jazyčník sibirský

kosatec bezlistý uhorský

poniklec prostredný

poniklec slovenský

zvonovec ľaliolistý

Mäkkýše

korýtka riečne

pimprlík močiarny

pimprlík mokradný

Chrobáky

fuzáč veľký

Ryby

hlaváč bieloplutvý

mihula

mrena stredomorská

Vedecký názov (* prioritné druhy)

Buxbaumia viridis

Cypripedium calceolus

Ligularia sibirica

Iris aphylla ssp. *Hungarica*

**Pulsatilla subslavica*

**Pulsatilla slavica*

Adenophora lilifolia

Unio crassus

Vertigo geyeri

Vertigo angustior

Cerambyx cerdo

Cottus gobio

Eudontomyzon spp.

Barbus meridionalis

Syseľ pasienkový
(*Spermophilus citellus*)

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina Slovenský názov

Obojživelníky

kunka žltobruchá

mlok hrebenatý

mlok karpatský

Cicavce – netopiere

netopier brvitý

netopier čierny/ uchaňa čierna

netopier obyčajný

netopier pobrežný

netopier veľkouchý

netopier východný/n. ostrouchý

podkovár krpatý/ p.malý

podkovár štihlokridlý/ p.veľký

Cicavce – šelmy

medveď hnedý

rys ostrovid

vlk dravý

vydra riečna

Cicavce – hlodavce

syseľ pasienkový

Vedecký názov (* prioritné druhy)

Bombina variegata

Triturus cristatus

Triturus montandoni

Myotis emarginatus

Barbastella barbastellus

Myotis myotis

Myotis dasycneme

Myotis bechsteini

Myotis blythii

Rhinolophus hipposideros

Rhinolophus ferrumequinum

*Ursus arctos

Lynx lynx

*Canis lupus

Lutra lutra

Spermophilus citellus

Hlaváč bieloplutvý
(*Cottus gobio*)

Mlok hrebenatý
(*Triturus cristatus*)

Mlok karpatský
(*Triturus montandoni*)

Netopier veľkouchý
(*Myotis bechsteini*)

Netopier brvitý
(*Myotis emarginatus*)

KONTAKTNÉ ADRESY

ISBN 978-80-89035-86-1

Štátna ochrana prírody SR
Správa Národného parku Slovenský raj
Štefánikovo námestie 9
052 01 Spišská Nová Ves
tel.: 053/442 20 10
fax: 053/442 20 26
e-mail: slovraj@sopsr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © P. Argaláš, © J. Kormančík, © F. Mihál, © P. Polák, © P. Olekšák
Odborný text: Správa NP Slovenský raj

Tento informačný materiál vydala ŠOP SR v rámci projektu Optimalizácia komunikácie a informovania o chránených územiach zaradených do sústavy Natura 2000, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou.

Foto na obálke:

predná strana – Malý vodopád vo Veľkom Sokole, Sokolica pri Stratenej, stkráska Micheliho (Bellidiastrum michelii), vlk dravý (Canis lupus)

zadná strana – vápencové bralá v NPR Sokol

